

Helena Lemendik

Tartu ülikooli akadeemilise väljendusoskuse spetsialist

Helen Hint

Tartu ülikooli akadeemilise väljendusoskuse teadur
ja Tallinna ülikooli lingvistika lektor

Akadeemiline tekst ja IMRaD – kas lahutamatu paar?

Mis õigupoolest peitub võõrapärase akronüümi IMRaD taga? Kui varmad on eesti magistrandid seda akadeemiliste tekstide laialt levinud ülesehitusmalli kasutama? Kas on valdkondi, kus teadustöö tulemusi esitatakse mõnel täiesti erineval viisil? Neile küsimustele heidame valgust alljärgnevas.¹

I: miks on IMRaD oluline?

Akadeemilised tekstid, mille hulka kuuluvad ka magistritööd, on teadusmaailmas kasutatavad argumenteerivad kirjutised, mis moodustavad oma tunnuste ja tavadega žanri. Kehtivad tavad näitavad kirjutajale kätte tee, kuidas tekst koostada, ja annavad lugejale märku, millised ootused tekstile seada. Neist tavadest lähtuvad nii teksti keelelised tunnused, näiteks eelistatud grammatilised vahendid ja sõnavara, kui ka vormiline külg,

¹ Artikkel on seotud uurimisprojektiga EMP475 „Teadusteksti konventsioonid Balti riikides: retooriline struktuur keelte ja kultuuride risttules”, mida on rahastatud EMP finantsmehhanismi Balti teaduskoostöö programmi Eesti voorust.

nagu pikkus ja ülesehitus. Lisaks täpsele ja neutraalsele keelekasutusele on akadeemilise teksti harjumuspärane tunnus selge ja kindlaks kujunenud struktuur (nt Kasik 2007; Rienecker, Stray Jørgensen 2017). Siinne artikkel selgitab, millist struktuuri eelistavad Eesti üliõpilased oma magistritööd kirjutades.

Akadeemiliste tekstide ülesehitusena on rahvusvahelises teaduses laialt tuntud nn IMRaD-struktuur. Lühendi taga on teksti osade ingliskeelsed nimetused *Introduction* (sissejuhatus), *Method* (meetod), *Results* (tulemused) and *Discussion* (ja arutelu). IMRaD-i juured ulatuvad 1940. aastatesse, mil seda hakati kasutama arstiteaduslikes ajakirjades, ning 1980ndateks oli see juba valdkonna teadusartiklite ainumõeldav struktuur (Sollaci, Pereira 2004). IMRaD ei jäänud siiski valdkonnaspetsiifiliseks, vaid on paljudel erialadel tugevalt juurdunud kui akadeemilise teksti n-ö standardstruktuur (Wu 2011). Uurimused on aga näidanud, et tegelikud akadeemiliste tekstide struktuuritavad on mitmekesisemad ning IMRaD ei ole isegi mitte kõige levinum (Lin, Evans 2012). Näiteks võib tekst sisaldada veel kirjanduse ülevaadet või kokkuvõtet, samuti võivad tulemuste ja arutelu osa olla liidetud üheks.

Eesti teadussfääris juurdunud ja kirjutiste vormi mõjutavad tavad on kirjas tekstide koostamist käsitlevates teadusajakirjade vormistusnõuetes ja üliõpilastööde koostamise juhendites.² Viimased eristavad üldjoontes vormi- ja sisuosi. Vormiosad on harjumuspäraselt tiitelleht, sisukord, kasutatud allikate loetelu ja lisad, millele järgneb harilikult võõrkeelne kokkuvõte ehk resümees ning mõnikord ka tänusõnad. Seevastu sisuosi loetledes peegeldavad ka juhendid just akadeemilise teksti IMRaD-struktuuri loogikat, ehkki sõnaselgelt IMRaD-struktuurile ei keskenduta. Akadeemilise teksti harjumuspärase sisuosadena loetletakse näiteks sissejuhatus, teoreetilise tausta kirjeldust, analüüsimeetodi tutvustust, materjali esitamist, tulemusi ning nende üle arutlemist (Kasik 2007: 79). Siiski esitavad juhendid vaid ideaalpildi heast akadeemilisest tekstist ja on preskriptiivsed, kuid deskriptiivseid käsitlusi olemasolevate tekstide kohta napib.

² Vt nt TÜ haridusteaduste instituudi lõputööde nõudeid: https://haridus.ut.ee/sites/default/files/inline-files/Haridusteaduste_instituudi_loputoode_nouded_2021.pdf

Et saada selgust, kuidas ja mil määral varieerub akadeemiliste tekstide ülesehitus ühe kindla alaliigi sees, analüüsisime Eesti üliõpilaste kirjutatud magistritööid. Otsisime vastust kolmele küsimustele: (i) kas ja kui sageli järgivad eestikeelsete magistritööde autorid oma tekstis IMRaD-struktuuri; (ii) milliseid akadeemilise teksti struktuure lisaks IMRaD-ile eesti magistritöös esineb; ning (iii) kas erialade vahel on näha erinevusi struktuurieelistustes.

M: Kuidas tekstist IMRaD-it otsida?

Uurimuse materjal pärineb peamiselt Tartu ülikooli raamatukogu repositooriumist DSpace³. Juhuslikkuse alusel moodustatud valimisse kuulub 115 aastatel 1990–2020 Tartu ülikoolis kaitstud magistritööd: 77 tööd sotsiaalteaduste, 18 tööd humanitaarteaduste, 13 tööd loodusteaduste ning 7 tööd meditsiiniteaduste valdkonnast. Teatud määral peegeldab tööde valdkondlik jaotus kõrghariduse omandajate erialavaliku eelistusi, kuna sotsiaalteaduste valdkond on üliõpilaste poolest arvukaim. Meditsiiniteaduste vallas aga on lõpetamise tingimuseks üldiselt lõpueksam, mistõttu on seal vähe kirjalikke lõputöid. Lisaks Tartu ülikoolis kaitstud töödele vaatasime võrdlevalt Eesti kunstiakadeemias (EKA) samal perioodil kaitstud 37 juhuslikult valitud magistritööd.

Analüüsiks vaatlesime magistritööde sisukordi, milles esitatud peatükkide ja alapeatükkide põhjal selgitasime välja iga töö struktuuri-elementid. Sisukorras esinevate elementide jaotusest lähtuvalt paigutasime tööd struktuuritüübiti neljasele skaalale:

- *kindlasti IMRaD*, kus on olemas selgelt eristuvad I, M, R ja D (ning lisaks võivad esineda lühike sissejuhatus ja/või kokkuvõte);
- *pigem IMRaD*, kus on selgelt eristuvad või pealkirjast tuletatavad I, M, R ja D, ning lisaks veel 1–2 struktuuri-elementi (nt eesmärgid eraldi peatükina);
- *pigem mitte IMRaD*, kus on selgelt eristuvad või pealkirjast tuletatavad teatud IMRaD-struktuuri komponendid, kuid ei esine kõik neli osa;
- *mitte IMRaD*, kus I, M, R ega D ei ole sisukorras selgelt eristuvad ega pealkirjadest tuletatavad.

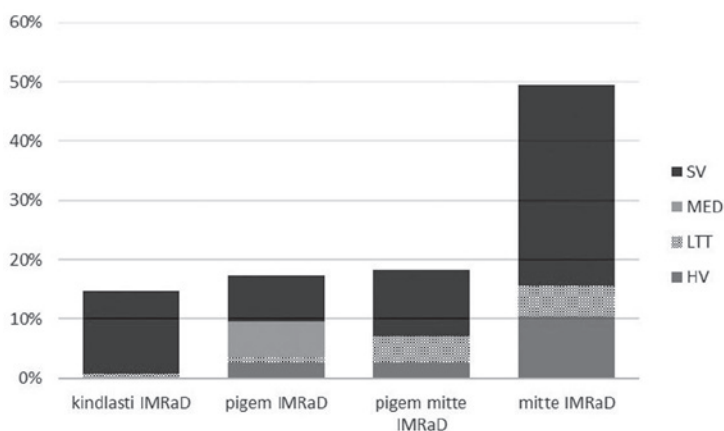
³ <https://dspace.ut.ee/>

Analüüsis võtsime arvesse ka töö teadusvaldkonna ja eriala. Selleks lähtusime Tartu ülikooli akadeemilisest struktuurist, mis koondab humanitaarteaduste ja kunstide, sotsiaalteaduste, meditsiiniteaduste ning loodus- ja täppisteaduste valdkonnad. Iga valdkonna all tegutsevad omakorda instituudid, millest lähtuvalt määrasime töö täpsema eriala. Järgnevalt anname ülevaate uurimuse tulemustest.

R: Kas IMRaD-struktuur ei olegi kõige tavalisem?

Uurimusest selgus, et pooled (50%) analüüsitud Tartu ülikooli magistritöödest esindavad *mitte IMRaD*-i struktuuri. *Kindlasti IMRaD*-struktuuri leidis kõige vähem (14,8% töödest). Võrdsel määral (~18%) oli *pigem IMRaD*- ja *pigem mitte IMRaD*-struktuuri. Kui vaadata eelistusi valdkondade kaupa (vt joonis), eristub teistest enim meditsiinivaldkond, kus oli kasutusel üksnes *pigem IMRaD*-struktuur. Üllatuslikult kalduti loodusteaduste vallas (*pigem mitte IMRaD*-struktuuri poole, ehkki kirjanduses on IMRaD-it rohkem seostatud just nn kõvade teadustega (Dubova jt 2020; Lin, Evans 2012). Heitsime pilgu ka valdkonnasisestele suundumustele, kus hakkas silma huvitav lahknevus sotsiaalteadustes: haridusteadustes soositi *kindlasti IMRaD*-struktuuri, õigusteaduses seevastu *mitte IMRaD*-it.

EKA-s kaitstud magistritööde sisukordade põhjal olid kõik uuritud struktuurid *mitte IMRaD*-id (erandiks kaks *kindlasti IMRaD*-struktuuri). Hakkas silma, et enamjaolt olid EKA magistritööd praktilist-loovat laadi

Joonis. Magistritööde struktuuritüübid (protsentides) teadusvaldkonniti

ning nende tüüpiline ülesehitus moodustus sissejuhatuses ja eelloost või taustast, millele järgnes praktiline või loominguline osa. Iseloomulik oli ka see, et töö osade pealkirjad olid ühest küljest loomingulised, teisalt tihti vaid ühe-kahesõnalised, mille järgi oli võimatu otsustada peatüki sisu üle.

D: Miks on magistritööde ülesehitus erinev?

Magistritööde struktuuride varieeruvusele ja autorite valikutele on mitu võimalikku seletust. Esiteks on struktuur lahutamatu seotud töö sisu ja uurimiskäiguga, eelkõige uurimuse meetodite ja materjalidega, st valdkondlike tavadega. Näiteks on õigusteaduse uurimistööd võrreldes klassikaliste empiiriliste uurimustega olemuselt teistsugused. Vaadates õigusteaduste valdkonna magistritööde koostamise juhendit, leiame sealt juhise, et magistritöös „on vajadusel esimene peatükk teistega võrreldes veidi üldisemat laadi, tuues ära ajaloolise tagasivaate, probleemi või õigusliku regulatsiooni kujunemisloo, õigusliku raamistiku, ülevaate senisest uurimisseisust jne. Järgnevad peatükid peavad aga olema jäägitult pühendatud probleemide lahendamisele ja töö põhiküsimusele vastamisele /---/“ (Sootak, Siimets-Gross 2020).

Magistritöö ei pruugi isegi alati olla empiiriline uurimus – nagu võib näha EKA näitel. Sealsed magistritööd on sageli loomeuurimusliku või loomingulise projekti vormis. Projektiga kaasneb küll kirjalik uurimuslik osa, aga tähelepanu keskmes on siiski praktiline töö, nt kunstiteos, seda puudutav dokumentatsioon või ka performatiivne osa.⁴ Kuna magistritöö tekstiosa peab suhestuma praktilise tööga, siis kahtlemata mõjutab tööprotsess ka teksti ülesehitust.

Teiseks, kindlasti mõjutavad autorite otsuseid valdkondlikud nõuded ja suunised. Näiteks on haridusteadustes IMRaD-struktuur väga juurdunud ning seejuures loetleb sealne üliõpilastööde vormistamise juhend⁵ magistritöö põhiteksti osadena sissejuhatus, teoreetilise ülevaate, meetodika, tulemused ja arutelu. Seevastu õigusteaduse valdkonna *mitte IMRaD*-i eelistus lähtub lisaks eriala spetsiifikale ja tavadele ka lõputööde koostamise juhendist (Sootak, Siimets-Gross 2020), mis peale vormiosade

⁴ Vt EKA õppekorralduseeskiri: <https://www.artun.ee/akadeemia/dokumendid-ja-aktid/dokumendid-ja-aktid/>

⁵ https://haridus.ut.ee/sites/default/files/inline-files/Haridusteaduste_instituudi_loputoode_nouded_2021.pdf

nimetab nelja teadusteksti jaotist: sissejuhatust, peatükkideks või alapeatükkideks vms struktureeritud sisulist osa, kokkuvõtet ja võõrkeelset resümeeid.

Mida siis arvata IMRaD-struktuurist?

Kuigi ka sinne artikkel on üles ehitatud IMRaD-struktuurile, ei saa ega ei tohiks IMRaD-it pidada akadeemilise teksti standardiks või hea akadeemilise teksti indikaatoriks. Pigem on tegu lihtsalt ühe võimaliku, nähtavasti prototüüpsemat laadi akadeemilise teksti struktuuriga (vt ka Rosch 1973 ja prototüübiteooria). Vähem prototüüpised struktuurid, ka need, milles pole esindatud ühtki IMRaD-i harjumuspärasest komponendist, on samaväärsed akadeemilise teksti kategooria esindajad. Teksti koostajal tuleks lähtuda oma valdkonnast ja erialast, eelkõige aga oma uurimusest, et leida just selline lahendus, mis võimaldaks vahendada teadustöö tulemusi ökonoomselt, just oma valdkonnale sobival moel.

Viidatud kirjandus

- Dubova, Agnese, Baiba Egle, Egita Proveja 2020. IMRaD usage in Latvian language research papers. – Proceedings of CBU in Social Sciences 1, 33–39.
- Kasik, Reet 2007. Sissejuhatustekstiõpetusse. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Lin, Ling, Stephen Evans 2012. Structural patterns in empirical research articles: A cross-disciplinary study. – English for Specific Purposes 31(3), 150–160.
- Rienecker, Lotte, Peter Stray Jørgensen 2017. The Good Paper. A Handbook for writing papers in higher education. 2nd ed. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Rosch, Eleanor H. 1973. Natural categories. – Cognitive Psychology 4(3), 328–350.
- Sollaci, Luciana B., Mauricio G. Pereira 2004. The Introduction, Methods, Results, and Discussion (IMRAD) Structure: a fifty-year survey. – Journal of the Medical Library Association 92(3), 364–371.
- Sootak, Jaan, Hesi Siimets-Gross 2020. Üliõpilastöö kirjutamine ja vormistamine. Juhend õigusteaduskonna üliõpilastele. 3., täiendatud ja parandatud väljaanne. Tallinn: Juura.
- Wu, Jianguo 2011. Improving the writing of research papers: IMRAD and beyond. – Landscape Ecology 26(10), 1345–1349.